

УДК 378.148(477):005.342

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-101-106

ДОЛГОПОЛ Олена Олександрівна –кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мовної підготовки,
педагогіки та психології Харківського національного університету

міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9545-2290>e-mail: dolgop_helen@ukr.net**КІР'ЯНОВА Олена Василівна** –старший викладач кафедри мовної підготовки,
педагогіки та психології Харківського національного

університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9549-639X>e-mail: olena.kiryanova@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ І ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інтеграція системи вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього рівня пов'язана з різноманітними викликами й перепонами. Розв'язання цих проблем лежить у площині повноцінного поетапного реформування існуючої системи підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до міжнародних стандартів і вимог вищої освіти, а також сучасних тенденцій міжнародного ринку праці. В умовах інформатизації і цифровізації багатьох галузей науки, техніки й технології, глобальних швидкісних змін у соціальній та економічній сферах, постановки високих професійних вимог до майбутніх фахівців, необхідно модернізувати процес здобуття вищої освіти, створити більш сприятливі й сучасні умови для підготовки висококваліфікованих кадрів шляхом активного запровадження і використання інноваційних технологій і сучасних методик навчання у вищій школі.

Очевидно, що сучасне українське суспільство не може продовжувати навчати молодь, використовуючи застарілі педагогічні принципи, технології та методи. І дотепер у навчально-виховному процесі більшості закладів вищої освіти (ЗВО) присутні лише елементи педагогічних інновацій, запозичених з європейських освітніх систем, тож питання їх ефективного впровадження залишається актуальним, особливо зважаючи на євроінтеграційні процеси України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність поняття «освітні інновації», а також проблемні питання традиційної та інноваційної моделей освіти відображені в роботах науковців, як-от С. Гессен, В. Данчук, Л. Романків, Б. Хорошук. Педагогічні інновації стали об'єктом дослідження І. Дичківської,

В. Козлової, М. Бондаренка, І. Артьомової, І. Студеняка, Й. Головача, А. Гусь, Х. Бахтіярової, А. Арістової, С. Волобуєвої та ін. Теоретичним основам становлення і розвитку інноваційних освітніх систем присвячені праці М. Олешкова, О. Чумака, О. Вознюка, О. Дубасенюка, А. Литвинова, П. Сауха. Однак визначення найбільш ефективних інноваційних технологій і новітніх методів у галузі сучасної вищої освіти вимагають подальшого уточнення і конкретизації, аналізу переваг і викликів для викладачів і здобувачів ЗВО.

Мета статті – дослідити застосування сучасних інноваційних методів і технологій у вищій освіті України, визначити переваги їх активного запровадження для здобувачів і викликів для викладачів ЗВО в контексті формування нової педагогічної парадигми й державної політики в галузі вищої освіти у зв'язку з євроінтеграційними процесами України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Модернізація системи вищої освіти в Україні характеризується поєднанням традицій, що склалися у вітчизняній вищій школі, і нових концепцій, пов'язаних із входженням України в європейський і світовий освітній простір. Для сучасної системи університетської освіти характерні такі інноваційні тенденції: орієнтація на європейські й світові освітні стандарти, розвиток багаторівневої освітньої системи, потужне збагачення ЗВО сучасними інформаційними технологіями, широке включення в систему інтернет, розвиток інноваційних технологій навчання, створення університетських комплексів, поширення дослідницько-експериментальної роботи з апробації нових навчальних планів і програм, створення авторських підручників, посібників, методичних рекомендацій,

різноманітного навчального забезпечення, розробка освітніх стандартів, нових структур управління тощо.

Поняття «технологія навчання» пробивалося в освітянський процес кілька десятиріч, оскільки в освіті панувало дидактичне визначення способів навчання і виховання (тривалість цієї традиції лічать століттями, якщо вести відлік від педагогіки Стародавнього світу й доробку Я. Коменського), але все змінюється, і в педагогіці, мов у дзеркалі, відбилися характерні риси науково-технічної епохи, яку відкрило ХХ сторіччя. Адже саме на початку ХХ ст. відбулася спершу технічна революція, потім технологічна – «перехід від машин до системи діяльності», які змінили спосіб, темпи і характер суспільного виробництва [3].

Сучасний етап розвитку освіти, зокрема вищої, характеризується інтенсивним пошуком нового в теорії та практиці навчання. Цей процес зумовлений протиріччями, головне з яких – невідповідність традиційних методів і форм навчання з впровадженням нових європейських тенденцій розвитку системи освіти в сучасних соціально-економічних умовах розвитку українського суспільства, що спричинило низку об'єктивних інноваційних процесів в освіті. Зокрема, відбулася зміна у формуванні соціального замовлення суспільства: наразі вкрай необхідним є формування особистості, здатної до творчого, свідомого, самостійного визначення своєї діяльності, до саморегулювання, яке забезпечує досягнення цієї мети. Відповідно, назріла необхідність вирішення протиріч між необхідністю активного впровадження успішних європейських інновацій у педагогічну практику української системи вищої освіти та структурою і змістом організації інноваційної діяльності в системі вищої освіти.

Зазначимо, що в Законі України «Про вищу освіту» ключовою є інноваційна складова діяльності ЗВО. У статтях визначено організаційно-правові форми впровадження інновацій, внесено зміни щодо фінансової самостійності закладу освіти. Імплементация закону сприятиме інтегруванню України до єдиного освітнього простору, без якого неможливо порушувати питання про визнання у світі українських дипломів, продовження навчання студентів, аспірантів у зарубіжних університетах [9]. Основним завданням наукової та інноваційної діяльності університету є отримання здобувачами вищої освіти знань через проведення наукових досліджень, розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових

конкурентоспроможних технологій, забезпечення інноваційного розвитку суспільства й підготовки фахівців інноваційного типу.

Термін «інновація» походить від латинського слова «*innovatio, novo*» (змінювати, поновлювати, винаходити) і означає введення нового. У сучасній науковій літературі інновації розглядаються в цілому як нові форми організації праці й управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки різноманітні установи та організації, але й певні галузі соціальної життєдіяльності людей [2].

Історичні джерела освітніх інновацій пов'язані з періодом зародження експериментальної педагогіки другої половини ХІХ ст. Із 60-х років минулого століття феномен «інноваційність» став ключовим у характеристиці постіндустріальної формації – її становлення і розвитку. Питання про інноваційну освітню діяльність має відправним моментом визначення змісту термінів «інновація», «інноваційний проект», «інноваційна культура», «освітні інновації», «інноваційна освітня діяльність», що дозволяє встановити сутнісні особливості перебігу інноваційних процесів у системі освіти [2]. Отже, можна припустити, що педагогічні інновації – це вперше створені, удосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їхні компоненти в педагогічній системі, що поліпшують перебіг і результати навчально-виховного процесу, проте нововведення можуть і погіршити систему.

Сучасні вітчизняні вчені розглядають інновацію у вищій освіті як процес створення, поширення, використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому; результат творчого пошуку оригінальних нестандартних розв'язань для різноманітних педагогічних проблем; актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними в контексті еволюції освіти й позитивно впливають на її розвиток; продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення та використання нового засобу (нововведення) в галузі педагогіки й наукових досліджень; різні нововведення в діяльності вищих навчальних закладів, у здійсненні навчально-виховного процесу [2]. Уважаємо, що узагальнене розуміння сутності поняття «інновація» в системі вищої освіти можна визначити, як зміни всередині системи, ідеї і процеси,

засоби і результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи.

Сьогодні в Україні особлива увага приділяється розвитку інноваційного потенціалу системи вищої освіти. Сучасні інноваційні педагогічні технології передбачають цілеспрямовану, свідому зміну педагогічної діяльності, зокрема управління нею через розробку й уведення безпосередньо в закладах освіти різних рівнів педагогічних і управлінських нововведень: нового змісту навчання, виховання, управління, нових способів роботи, засобів, організаційних форм. Таким чином, педагогічна інноватика як галузь науки вивчає процеси відновлення педагогічної діяльності в сукупності й різних її системних компонентах: принципоутворюючому, закономірному, методологічному, методичному, технологічному та ін. Виступаючи науковою галуззю педагогіки, інноватика орієнтована на новизну в різноманітних її проявах.

Освітні інновації стають вкрай актуальними, виступаючи важливим інструментом конкурентоспроможності вузів у підготовці здатних до конкуренції фахівців для різних секторів національної економіки, а також спеціалістів, затребуваних на міжнародному ринку праці. В основі сучасного українського університету акумулюється система формування нових ідей, націлена на поліпшення адаптивної здатності до швидкої зміни умов довкілля, створення інноваційної інституційної структури, конкурентоспроможної, високоякісної і активно взаємодіючої з внутрішніми й зовнішніми партнерами в умовах євроінтеграційних процесів України.

У дослідженні під педагогічними інноваціями у ЗВО ми розуміємо нововведення в галузі педагогіки, цілеспрямовану прогресивну зміну, яка вносить в освітнє середовище стабільні елементи, що поліпшують характеристики як окремих її компонентів, так і самої освітньої системи в цілому. Так само педагогічні інновації можуть здійснюватись як за рахунок власних ресурсів освітньої системи (інтенсивний шлях розвитку), так і через залучення додаткових потужностей (інвестицій) – нових засобів, обладнання, технологій, капітальних вкладень тощо (екстенсивний шлях розвитку).

Водночас зауважимо, що необхідно розрізняти поняття «освітня» і «педагогічна» технології. Під освітньою технологією розуміють упорядковану систему дій, що призводить до гарантованого досягнення цілей освіти. Прикладами можуть бути концепції освіти, освітні системи, а саме:

«Система освіти України», «Болонський процес в освіті», «Гуманістична концепція освіти» тощо. Педагогічна технологія (технологія навчання в широкому розумінні) – це упорядкована система дій, виконання яких призводить до гарантованого досягнення педагогічних цілей, наприклад, проблемне навчання, кредитно-модульне, розвивальне тощо. Отже, якщо освітні технології відбивають загальну стратегію розвитку освіти, то педагогічні технології втілюють тактику їх реалізації [3].

Упевнені, що педагогічні інноваційні зміни різного характеру й масштабу відбуваються на будь-яких рівнях і в таких сферах системи вищої освіти, як перегляд та оновлення спеціальностей і спеціалізацій; формування нових освітньо-професійних і освітньо-наукових програм, їх постійне оновлення; формування нових навчальних планів; розвиток і впровадження нових технологій навчання через запровадження платформ і сервісів дистанційного навчання; застосування методів розробки інструментів нових програм; створення умов для самопізнання; зміни в діяльності й відносинах викладачів і студентів, створення і розвиток інноваційних творчих груп.

Таким чином, сучасна педагогічна технологія в системі вищої освіти – це синтез досягнень педагогічної науки й практики, поєднання традиційних елементів минулого досвіду й новацій, породжених суспільним прогресом, процесами гуманізації і демократизації суспільства. Її чинниками є: соціальні перетворення і нове педагогічне мислення; наука – педагогічна, психологічна, суспільні науки; передовий педагогічний досвід; досвід минулого, вітчизняний і зарубіжний; народна педагогіка (етнопедагогіка).

Інноваційні технології, які орієнтують педагога ЗВО на створення і використання таких форм організації навчальної діяльності, коли акцент ставиться на вимушену активність і пізнання переважно через діяльність, змушують здобувача освіти в процесі пізнавальної діяльності проходити всі чотири етапи сприйняття інформації. За такого типу навчання викладач перестає бути єдиною ініціативно діючою особою. Його активність переходить у сферу організації пізнавальної діяльності здобувачів самостійно і/або в групі з викладачем, або без нього. Певна активність викладача з безпосередньо освітнього процесу переходить на етап підготовки занять [3]. Можна зробити висновок, що інновації в системі вищої освіти – це сукупність нових знань, підходів і технологій для отримання результату у

вигляді освітніх послуг. Спробуємо дослідити, які ж інноваційні технології застосовуються в сучасній українській вищій освіті.

До інноваційних технологій у вищій освіті можна віднести: особистісно-орієнтоване, науково-дослідне, проблемне навчання; модульну систему й тестові форми підсумкового контролю знань; метод проєктів, модульно-рейтингову систему оцінювання знань; дистанційні технології. Такі інноваційні технології підвищують ефективність освітнього процесу й спрямовані на підготовку висококваліфікованих фахівців.

Визначимо особливості інноваційних технологій навчання:

- сучасність: постійне прагнення до нововведень, неперервне вдосконалення змісту дисципліни з урахуванням зменшення розриву між найновішими досягненнями в науці й виробництві;

- оптимальність: спроба досягти навчально-виховних цілей з найменшою, по можливості, витратою зусиль, часу, засобів;

- інтегральність: синтез міждисциплінарних знань;

- науковість: відмова від інтуїтивного визначення змісту, методів, форм навчання, перехід до максимально повного аналізу, ґрунтованого на найновіших досягненнях психолого-педагогічних наук;

- відтворення процесу навчання і його результатів;

- програмування діяльності викладачів і здобувачів вищої освіти;

- масштабне використання сучасних технічних і дидактичних засобів навчання, які активізують діяльність здобувачів вищої освіти;

- оптимальність матеріально-технічної бази;

- якісна й кількісна оцінка результатів навчання.

Варто зауважити, що інноваційні технології не тільки створюють сприятливі умови для творчого розвитку здобувачів освіти, а й висувають нові вимоги до викладача ЗВО, а саме: правильно визначати цілі навчання та індивідуального розвитку здобувачів; глибоко оволодівати навчальним матеріалом дисципліни, широким спектром сучасних наукових знань і поглядів; коригувати й направляти професійну діяльність майбутніх фахівців у процесі навчання; моделювати окремі елементи й загальну структуру навчального процесу протягом усіх освітніх рівнів; організувати самостійне й індивідуальне навчання; створювати можливості для підготовки до занять; розробляти методичні рекомендації, посібники, інші допоміжні матеріали для

ефективної роботи на заняттях; створювати інноваційні різновиди наочних засобів навчання за допомогою мультимедійних технологій задля наочної трансляції; вільно володіти методами й технологіями дистанційного навчання; вміти організувати науково-пошукові напрями навчання здобувачів щодо обраної спеціальності; використовувати в індивідуальній і груповій роботі сучасні комп'ютерні технології.

Проаналізувавши праці вітчизняних і зарубіжних учених, ми дійшли висновку, що найефективнішими в процесі навчання є інноваційні методи:

1. Метод портфоліо (Performance Portfolio or Portfolioc Assessment) – сучасна освітня технологія, в основі якої метод автентичного оцінювання результатів освітньої і професійної діяльності. Як правило, співвідноситься зі сферою освіти, хоча в широкому сенсі цього поняття застосовується для будь-якої практико-результативної діяльності.

2. Метод проблемного навчання – це організація навчального процесу, де педагог, використовуючи найрізноманітніші джерела й засоби, перед викладом матеріалу здійснює постановку проблеми, формулює пізнавальну задачу, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи погляди й підходи, визначає спосіб виконання наданого завдання. Студенти при цьому стають свідками й співучасниками наукового пошуку.

3. Метод проєктів – освітня технологія, яка дозволяє набувати знання і вміння в процесі планування і виконання практичних завдань-проєктів, що поступово ускладнюються.

4. Проблемно-пошукові методи навчання (засвоєння знань, вироблення вмінь і навичок) здійснюються в процесі частково пошукової або дослідницької діяльності, реалізуються через словесні, наочні й практичні методи навчання, інтерпретовані в контексті постановки й вирішення проблемної ситуації.

Інноваційні технології мають свої переваги, адже:

- дозволяють організувати самостійну діяльність здобувачів з освоєння змісту вищої освіти (технологія модульно-рейтингового навчання);

- сприяють включенню здобувачів у різні види активної діяльності (технологія проєктної діяльності, творчої та науково-дослідницької);

- надають можливість роботи з різними джерелами інформації (інформаційно-комунікативні технології, технології дистанційного навчання, технологія розвитку критичного мислення, проблемного

навчання);

– орієнтують на групову взаємодію (технологія модерування групової роботи, технологія організації дискусії тощо);

– створюють умови для реалізації суб'єктної позиції студентів (ігрові технології, технологія рефлексивного навчання, технологія портфоліо, технологія самоконтролю, технологія самоосвітньої діяльності);

– дозволяють формувати цілісну структуру майбутньої професійної діяльності здобувачів (технології контекстного навчання, технологія аналізу конкретних практичних ситуацій, технологія кейс-методу, технологія організації імітаційних ігор).

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Таким чином, можна стверджувати, що в основі інноваційних технологій навчання здобувачів вищої освіти лежать активні методи, які допомагають формувати творчий та інноваційний підхід до розуміння професійної діяльності, розвивають самостійність мислення, вміння приймати оптимальні рішення в конкретній професійній ситуації. Як свідчить практика, використання інноваційних методів у ЗВО України є необхідною умовою для підготовки висококваліфікованих фахівців. Використання різноманітних методів і технологій активного навчання викликає у здобувачів освіти інтерес до навчально-пізнавальної, творчо-наукової діяльності, що створює атмосферу мотивованого, творчого навчання і вирішує комплекс навчально-виховних, розвиваючих завдань задля опанування майбутньою спеціальністю. Сучасна освіта, зокрема вища, як головний інструмент соціального й морального розвитку особистості, має швидко реагувати на запити суспільства в контексті євроінтеграційних процесів України. Інноваційні зміни, втілені в новітніх технологіях і методах, – першочергове завдання сучасної української системи вищої освіти. Однак їх впровадження в педагогіку з усталеними традиційними поняттями й принципами – дуже складне завдання, і щоб зрозуміти наскільки успішні ті чи інші новітні методи й технології навчання має пройти чимало часу.

У перспективі місія ЗВО змінюватиметься, освіта набуватиме більшої значущості: від університетів чекають активної роботи з усіма категоріями здобувачів, надання кваліфікацій згідно з інтересами роботодавців, для яких важливі унікальні компетенції фахівця, а не традиційні ступені й дипломи. Отже, перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі інноваційних технологій післядипломної

освіти, а також ефективних моделей дистанційного підвищення кваліфікації, стажування, перенавчання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Т. Ф., Аніщенко В. М., Балл Г. О. Біла книга національної освіти України. НАПН України. К. : Інформ. системи, 2010. 342 с.
2. Артьомов І. В., Студеняк І. П., Головач Й. Й., Гусь А. В. Інновації у вищій освіті : вітчизняний і зарубіжний досвід : навч. посібник. Ужгород : ПП «АУТДОР-ШАРК», 2015. С. 69–108.
3. Бахтіярова Х. Ш., Арістова А. В., Волобуєва С. В. Інноваційні технології навчання : навч. посібник. К.: НТУ, 2017. URL : <https://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2019/01/18/itn/>
4. Вознюк О. В., Дубасенюк О. А. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти : інтегративний підхід : монографія. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 684 с.
5. Дементієвська Н. П., Морзе Н. В. Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів. // Інформаційні технології і засоби навчання. К. : Атіка, 2005. С. 76-95.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : посібник. К. : Академвидав, 2012. 352с.
7. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти. Інновації у вищій освіті : проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 444 с.
8. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Литвинов А. С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті : навч. посібник. Суми : Університетська книга, 2018. –265 с.
10. Сауха П. Ю. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 496 с.

REFERENCES

1. Aleksieienko ,T. F., Anishchenko, V. M., Ball H. O. (2010). *Bila knyha natsionalnoi osvity Ukrainy*. [It was a book of national education]. Kyiv.
2. Artomov, I. V., Studeniak, I. P., Holovach, Y. Y., Hus, A. V. (2015). *Innovatsii u vyshchii osviti : vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid*. [Innovatsii u vyshchii osviti: vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid]. Uzhhorod.
3. Bakhtiarova, Kh. Sh., Aristova, A. V., Volobuieva, S. V. (2017). *Innovatsiini tekhnolohii navchannia*. [Innovatsiini tekhnolohii navchannia]. Kyiv.
4. Vozniuk, O. V., Dubaseniuk, O. A. (2009). *Tsilovi oriientyry rozvytku osobystosti u systemi osvity : intehratyvnyi pidkhid*. [Tsilovi oriientyry rozvytku osobystosti u systemi osvity: intehratyvnyi pidkhid]. Zhytomyr.
5. Dementiievska, N. P., Morze, N. V. (2005). *Kompiuterni tekhnolohii dlia rozvytku uchniv ta vchyteliv*. [Informatsiini tekhnolohii navchannia]. Kyiv.
6. Dychkivska, I. M. (2012). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii*. [Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii]. Kyiv.

7. Dubaseniuk, O. A. (2011). *Uprovadzhenia osvitnikh innovatsii v systemi vyshchoi osvity. Innovatsii u vyshchii osviti : problemy, dosvid, perspektvyu*.

[Introduction of educational innovations in the system of higher education. Innovations in higher education: problem, experience, perspective]. Zhytomyr.

8. *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»*. [Law of Ukraine «On Education»].

9. Lytvynov, A. S. (2018). *Pedahohichniy provaidynh innovatsii v osviti*. [Pedagogical provaidynh innovation in education].

10. Saukha, P. Yu. (2011). *Innovatsii u vyshchii osviti: problemy, dosvid, perspektvyu*. [Innovations in higher education: problems, experience, perspective]. Zhytomyr.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДОВГОПОЛ Олена Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Наукові інтереси: теорія й методика навчання, комунікативна компетенція, інноваційні методи навчання.

КІР'ЯНОВА Олена Василівна – старший викладач кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова.

Наукові інтереси: теорія й методика навчання, комунікативна компетенція, інноваційні методи навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DOLGOPOL Olena Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer in Language Training, Pedagogy and Psychology O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv.

Circle of scientific interests: the theory and methods of teaching, innovative teaching methods, communicative competence.

KIRYANOVA Olena Vasylivna – Senior Lecturer in Language Training, Pedagogy and Psychology O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv.

Circle of scientific interests: the theory and methods of teaching, innovative teaching methods, communicative competence.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2021 р.

УДК 37.015.31:614:796.817–057.87(043.3)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-106-115

СРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович –

кандидат педагогічних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету державної фіскальної служби України, заслужений тренер України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8162-7539>

e-mail: world.horting@gmail.com

ВЄХТЕВ Валерій Валерійович –

президент Кіровоградської обласної федерації бойового хортингу України, віце-президент і голова дисциплінарної колегії Національної федерації бойового хортингу України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3597-8829>

e-mail: horting.bexteb@gmail.com

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА МЕДИКО-ФІЗІОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ САМОКОНТРОЛЮ ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ ЗА ФІЗИЧНИМ НАВАНТАЖЕННЯМ У ПРОЦЕСІ ТРЕНУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Знання будови тіла людини, закономірностей функціонування окремих його тканин, органів і систем, особливостей перебігу фізіологічних процесів життєдіяльності необхідні викладачу фізичного виховання закладу вищої освіти, тренеру, спортсмену, усім, хто займається бойовим хортингом, оздоровчою фізкультурою для того, щоб якнайповніше оптимізувати процес фізичного вдосконалення з урахуванням завдань тренування й індивідуальних особливостей тих, хто займається фізичними вправами [1–

7; 14–18].

Самоконтроль спортсмена бойового хортингу – це регулярне використання ряду простих прийомів для самостійного спостереження за змінами стану здоров'я і фізичного розвитку під впливом занять бойовим хортингом. Завдяки самоспостереженню спортсмен має можливість самостійно контролювати тренувальний процес. Крім того, самоконтроль має велике виховне і педагогічне значення, залучає спортсмена до спортивного спостереження і оцінки свого стану здоров'я, до аналізу використаної